

Het effect van geïntegreerde vangnetprogramma's in Bangladesh en Uganda

Samenvatting

'Uitbannen van alle vormen van (extreme) armoede' is door de Verenigde Naties bovenaan de lijst met Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals of SDG's) gezet. Armoedebestrijding gaat hand in hand met het aanpakken van andere maatschappelijke kwesties zoals algemene toegang tot gezondheidszorg en onderwijs, en met het aanpakken van problemen als de gevolgen van klimaatverandering. De laatste jaren pleiten overheden en non-gouvernementele organisaties voor geïntegreerde programma's voor sociale bijstand in plaats van programma's die op één aspect gericht zijn. Geïntegreerde programma's bestaan uit een combinatie van verschillende interventies, bijvoorbeeld microfinanciering met voorlichting over gezondheid en hygiëne, of microfinanciering en overdracht van productiemiddelen. Dit proefschrift bestaat uit drie essays en beschrijft de effecten van drie geïntegreerde programma's die worden uitgevoerd door BRAC, een van de grootste internationale non-gouvernementele organisaties ter wereld. BRAC is een ngo met hoofdkantoor in Bangladesh, maar is nu actief in elf landen. Twee van de geïntegreerde programma's die in dit proefschrift worden beschreven zijn uitgevoerd in Bangladesh en een derde is door BRAC in Uganda opgezet.

Het eerste essay beschrijft de effecten van een geïntegreerd programma voor gemarginaliseerde bevolkingsgroepen die op kleine zandbanken in rivieren (*chars*) in de zuidelijke kuststreek van Bangladesh wonen. Deze bevolkingsgroepen zijn niet alleen gemarginaliseerd, maar ook bijzonder kwetsbaar omdat ze herhaaldelijk worden blootgesteld aan cyclonen en seizoensgebonden stormen. De effecten van een geïntegreerd programma voor armoedebestrijding, het zogenaamde *Char Development and Settlement Programme* (CDSP), zijn

gemeten in een panelonderzoek dat in twee rondes is uitgevoerd. Het CDSP omvat verschillende componenten, waaronder de aanleg van fysieke infrastructuur en bijstand om in het levensonderhoud te voorzien (microfinanciering, gezondheidszorg, rechtsbijstand). Uit het onderzoek blijkt dat het programma ertoe geleid heeft dat het calorieverbruik per hoofd van de bevolking met 11 procent is gestegen, de voedselzekerheid met 9 procentpunt is toegenomen en het juridisch bewustzijn met 0,34 standaarddeviatie is verhoogd. Ook blijkt dat de controlegroep de achterstand op de experimentele groep inhaalt wat betreft de aanbevolen sanitaire en hygiënische gebruiken en het bezit van producten op het gebied van sanitair en hygiëne. Hoewel de langetermijneffecten nog beoordeeld moeten worden, laat het onderzoek zien dat het programma dient als ingang om veerkrachtige gemeenschappen op te bouwen in een omgeving die op milieugebied en sociaal kwetsbaar is.

Het tweede essay gaat over onderzoek naar het effect van een programma dat net zo uitgebreid is, maar in een andere context wordt uitgevoerd. Dit is een geïntegreerd programma voor sociale bijstand, genaamd Microfinance Multiplied (MfM). Het is in Bangladesh met succes uitgevoerd door een lokale ngo (BRAC) en daarna geïmplementeerd in Uganda. Het programma omvat een combinatie van microfinanciering, gemeenschapsgezondheidszorg en een landbouwvoorlichtingsprogramma. Het effect van het programma op inkomen, bezittingen, consumptie en ziektedagen is onderzocht in een panelonderzoek dat in twee rondes is uitgevoerd. In dit onderzoek zijn geen statistisch significante effecten van het programma gevonden. Dit is niet verwonderlijk omdat slechts een zeer klein deel van de steekproef, minder dan 10% van de onderzoeksdeelnemers, heeft deelgenomen aan een of meer onderdelen van het programma. Dit is het eerste programma dat buiten Bangladesh, waar BRAC is opgericht, is uitgevoerd. Daarom is in dit onderzoek gekeken naar de uitdagingen op het gebied van implementatie en evaluatie om na te gaan hoe sociale bijstandsprogramma's en de bijbehorende dataverzameling en evaluaties met succes overgebracht kunnen worden van het ene ontwikkelingsland naar het andere.

Het derde essay gaat in op de langetermijneffecten (in een periode van negen jaar) van een geïntegreerd programma om productiemiddelen over te dragen aan de allerarmsten in Bangladesh.¹ Het programma heet ‘Challenging the Frontiers of Poverty Reduction: Targeted Ultra-Poor (CFPR-TUP) en hierin wordt de overdracht van productiemiddelen gecombineerd met een veelzijdige training gedurende twee jaar.² In het onderzoek zijn de werkgelegenheidstrajecten van de deelnemers onderzocht met behulp van difference-in-difference technieken op basis van paneldata over de periode 2002-2011. De eerdere bevinding dat het TUP op de korte termijn een positief effect heeft, wordt bevestigd. Verder blijkt uit het onderzoek dat deelnemers vaker overstappen van minder productieve beroepen (werken als dienstmeisje, bedelen, werken als dagloner) naar ondernemerschap (10 procentpunt). Deze effecten blijven over het algemeen behouden op de middellange termijn. Op de lange termijn valt een aanzienlijk deel van de deelnemende huishoudens echter weer terug in hun slechter betaalde oorspronkelijke beroep. Dit geldt vooral voor mensen die zijn begonnen als bedelaar of dienstmeisje, huishoudens zonder volwassen zonen en huishoudens met een man als gezinshoofd. Door deze terugval is het effect op de lange termijn aanzienlijk kleiner (5 procentpunt). Deze bevinding trekt de sterke claims over de duurzaamheid van uitgebreide anti-armoedeprogramma’s in twijfel en wijst op de noodzaak van verder onderzoek naar de oorzaken van deze terugval en de mate waarin die in andere situaties voorkomt.

¹ Inkomen per hoofd van de bevolking van circa € 0,50-0,60/dag

² Dit derde essay, met als co-auteurs Wameq A. Raza, Jinnat Ara and Ellen Van De Poel, is gepubliceerd in *Economic Development and Cultural Change* 68(1): 41-62, (2019) met als titel: [How far can a big push really push? Long-term effects of an asset transfer program on employment trajectories.](#)